

**Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти та науки
Донецької обласної державної адміністрації
Державний навчальний заклад
«Дружківський професійний ліцей»**

**Крізь терни до зірок.
Спогади про Олексу Тихого**
(дослідницька робота)

Виконали:
Бубнова Валерія
Дерев'янкін Дмитро
Дерев'янкін Роман
Гаврілічев Костянтин
Рубашко Данило

**Керівник : викладач історії
Пушкіна Марина Ільдарівна**

Дружківка-2017

Анотація

Треба сказати, що сьогодні ім'я Олекси Тихого – вчителя, історика, філософа, мовознавця, правозахисника з Дружківки перестало вже бути в Україні табуованим. Адже і двотомник, який містить його статті, роздуми, спогади соратників по боротьбі та радянських таборах, і висловлювання про мову, упорядковані ним: «Мова – народ», «Словник мовних покручів», «Тарас Шевченко про мову» тощо, і матеріали щорічних Олексиних читань», і решта розвідок присвячених йому, як співзасновникові Української Гельсінської Групи. Саме за її створення, участь Олексу разом із Миколою Руденком було вдруге засуджено до ув'язнення, з якого Тихий так і не повернувся (загинув у травні 1984 року). Парадоксом же видається те, що учасники Групи не робили нічого протизаконного, оскільки поширювали тільки матеріали Декларації про права людини та Гельсінської угоди, під якими стояв підпис найвищого партійно-радянського керівництва. Воістину правий був Василь Стус, соратник Олекси по боротьбі, коли, назвав радянську тоталітарну державу «веселим цвинтарем»

За результатами нашої роботи ми можемо казати що Олекса Тихий – це людина колосальної інтелектуальної потенції і видатного педагогічного хисту, за умов колоніального режиму не міг стати великим педагогом і вченим, бо замість кафедри мав каторгу. Не став він і державним діячем, бо «в нашій країні, Богу милім», ворог старанно пильнував, щоб з-поміж нас не виростили провідники нації, які могли б вивести свій народ «на ясні зорі, на тихі води». Однак Олекса Тихий збувся як людина, як українець, якому віддаватимуть шану й ті, що житимуть після нас.

Зміст

Вступ.....	4
1. ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ОЛЕКСІЯ ІВАНОВИЧА ТИХОГО.....	6
2. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДАХ ОЛЕКСИ ТИХОГО.....	12
3.ПРАВОЗАХИСНА ДІЯЛЬНІСТЬ О. ТИХОГО.....	15
4. СПОГАДИ ТА РОЗДУМИ ПРО О.ТИХОГО.	19
Заключення.....	25
Список використаної літератури.....	26
Додаток	27

Вступ

Кожна історична епоха має певні характерні тільки їй риси. Сучасний період розвитку суспільства, його принципи і життєві вимоги історично відрізняються від того, в якому жив наш земляк, син Донеччини, борець і правозахисник, що розпочав свій життєвий шлях з маленького і майже нікому не відомого хутора Їжівка неподалік від нашого міста Дружківки—Тихий Олексій Іванович.

В своїй дослідницькій роботі ми хотіли би розповісти про незламність духу Олекси Тихого – громадянина, патріота, педагога і просто людини, яка сама обрала свій шлях, своє життєве кредо, а може, навіть сам того не усвідомлюючи, він обирає шлях у безсмертя.

Данна тема вибрана нами не випадково, цього року була відзначена 90 річниця з дня народження О.Тихого, ми вважаємо, що «роздуми» нашого земляка педагога, правозахисника, філософа і просто людини, яка віддано боролася за незалежність України, рівноправність української мови, права і свободи кожного громадянина, за право любити свою Батьківщину, рідну Донеччину, що є свідченням глибокого патріотизму, є актуальними і сьогодні.

Наша мета за допомогою знайдених фактів та зібраних матеріалів відкрити нові, ще недосліджені сторони життя Олекси Тихого, та привернути особливу увагу до його дум та ідей, педагогічних поглядів, які хвилювали його все життя, а зараз є досить актуальними для нас, а саме: Любов до рідного краю та Батьківщини як невід’ємна частина людського життя; Значимість української мови; Свобода і культурний рівень народу – основа прогресу справжнього людського життя; Роль інтелігенції, її значимість у розвитку суспільних відносин; Зростання свідомості кожного громадянина шляхом виховання підростаючого покоління; Рівні права і свободи кожного громадянина незалежно від його віросповідання та громадянської позиції; Роль особистості в розвитку суспільства.

Національне питання у регіоні, не розв'язане. І розв'язане воно буде лише тоді, коли кожен українець буде свідомий того, що належить до свого народу, для нього живе, за нього бореться. Коли кожен чужинець поставить перед собою запитання: «Хто він? Для чого він на нашій землі? - Колоніст? Заробітчанин? Емігрант? Незамінний бажаний спеціаліст чи нахлібник - дармоїд на шії «братнього» народу?» Коли кожен, хто прийшов непрошений на чужу землю, буде поважати український народ, або нехай перебирається на свою батьківщину

«Я – для того, щоб мої земляки-донбасівці давали не лише вугілля, сталь, машини, пшеницю... Для того, щоб моя Донеччина давала не тільки уболівальників футболу, учених-безбатченків, російськомовних інженерів, агрономів, лікарів, учителів, а й українських спеціалістів-патріотів, українських поетів та письменників, композиторів та акторів», - таким було життєве кредо полум'яного патріота із Донбасу Олексія Івановича Тихого.

1. ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ОЛЕКСІЯ ІВАНОВИЧА ТИХОГО

Олексій Іванович Тихий народився 27 січня 1932 року на хуторі Їжівка біля міста Дружківка. Батько Іван, робітник помер по війні. Мати Марія, селянка, померла вже під час останнього ув'язнення Олексі. Брат Микола на 2 роки старший, загинув на війні. Мав Олекса сестер Зіну та Олександру.

Ще 1948 вперше був засуджений військовим трибуналом Сталінської (тепер Донецька область) області за критику системи виборів при одному кандидаті в депутати на 5 років позбавлення волі, але військовий трибунал МВС Українського округу замінив покарання на умовне.

Закінчив філософський факультет Московського університету. Там одружився в 1949 р. у нього народився син Микола. Але О.Тихий не міг залишитися в Москві, тому повернувся в Україну.

Працював учителем, у школах Запорізької та Сталінської (тепер Донецька область) областей. Викладав історію, українську мову й літературу, фізику і математику. Це був універсальний учитель, який міг і хотів створити свою школу.

З 1954 працював учителем в Олексієв-Дружківській середній школі (нині НВК№14), з 1955 був призначений завучем. В школі був душею художньої самодіяльності, чудово співав, добре грав на баяні та інших музичних інструментах.

У 1956 році виступив з відкритою заявою проти окупації радянськими військами Угорщини, за що був засуджений несправедливим судом на 7 років таборів суворого режиму та 5 років позбавлення громадянських прав. Перебуваючи у концтаборах Мордовії, О. Тихий познайомився з багатьма активістами національно-визвольних змагань, зокрема з композитором Василем Барвінським, лікарем Б. Кортухом, якому допоміг скласти, а згодом і видати книгу «Ліки навколо нас». Про зустріч з Тихим відомий правозахисник Л. Лук'яненко згадував: «Уперше ми побачились з ним навесні 1961 року в мордовському концтаборі у селі Сосновка. У міцному

потискові його руки, в усій його постаті і навіть у ході відчувалася якась урівноваженість його високої душі.

Він не нарікав на труднощі табірного життя. Немовби не помічав. Але так і не призвичаївся до несправедливості та знущань табірної адміністрації. Утім, присікування тюремників та вибіркової жорстокості сприймав звичайно з гумором, підбадьорював інших».

Звільнившись у 1964 році, О. Тихий став працювати на цегельні. Згодом трохи вчителював, але душа не могла примиритись з роллю проповідника фальшивих істин. Заробляв на прожиття в основному фізичною працею, хоча мов два дипломи про вищу освіту. А тим часом підготував книгу висловлювань видатних людей світу про рідну мову «Мова народу — народ», написав статті «Думки про рідний донецький край», «Роздуми про долю української мови та культури в Донецькій області», «Вільний час трудящих». О. Тихий уклав словник мовних покручів Донеччини. Його перу належить низка публіцистичних праць з педагогіки.

Судочинці, які поставили за мету знищити непокірного правдолюбця, дали таку свою політичну оцінку нарису «Думки про рідний донецький край»: «Тихий зводить злісні наклепницькі вигадки, які порочать радянський державний і суспільний лад, національну політику КПРС і радянського уряду». Виявилося, що роздуми над питанням національного розвитку народу було для імперії найнебезпечнішим. Один із дослідників спадщини нашого земляка Сергій Пирогов зауважує: «...якби Тихий закликав до «повалення» ... тощо, то з ним обійшлися б м'якше, покарали б легше... Мабуть, через свою простоту душевну, через природний український патріотизм Олексій Тихий зачепив, навмисне, не хотючи, найболючішу жилу».

Ця жила — національне питання, і зачепив він свідомо розуміючи, що йому загрожує. Адже на цифрах показано було результати «мудрої» національної політики партії у сфері культури. Так, зокрема, Тихий виявив, що з 1200 шкіл Донеччини тільки сотня була з українською мовою

викладання. Та й школи ті були в далеких селах і нараховували від 50-ти до 150-ти школярів, в той же час у міських і російських школах учнів нараховувалось від 500 до 2500. Це був фактично геноцид: цілеспрямована політика радянської держави на винищення української культури, українського народу.

9 листопада 1976 року Олекса Тихий став членом-засновником Української Гельсінської Групи (УГГ). Ця подія стала особливою віхою в житті і діяльності Олекси Івановича.

12 травня 1976 року у Москві було проголошено про створення Гельсінської групи для контролю за виконанням Гельсінських угод. 9 листопада 1976 аналогічна організація постала в Україні - українська Гельсінська група. Серед її засновників були: О.Бердник, М.Матусевич, Л.Лук'яненко, О.Мешко, М.Руденко, О.Тихий та інші. За весь час існування УГГ її членами були 37 чоловік.

Це була легальна організація. Визнаючи мету своєї діяльності, УГГ керувалася Загальною Декларацією прав людини, в якій в ст. 10 закріплюється, що «кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення; це право включає свободу безперешкодно дотримуватись своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів».

Декларація УГГ передбачала, що її члени вимагатимуть від влади безумовного виконання законів і забезпечення прав людини, справжньої демократії. Саме цей документ згодом інкримінувався членам групи як «антирадянська діяльність» - один із найважчих злочинів в СРСР. За даними дослідників, з 37 членів УГГ протягом 1977-1985р.р. 23 на основі сфальсифікованих звинувачень були засуджені за політичними і кримінальними статтями та відправлені у табори і на заслання, позбавлені радянського громадянства.

Олекса Тихий за підпис під Декларацією Української Гельсінської групи заплатив життям.

4 лютого 1977 року його та письменника Миколу Руденка заарештували за звинуваченням у «зведенні наклепницьких вигадок, що паплюжать радянський державний та суспільний лад».

Головне обвинувачення включало факт зустрічі О. Тихого в листопаді 1976 р. в Чернігові з Л.Лукашенком і М.Руденком та підписання двох документів: Декларація Української 1 групи Сприяння Виконанню Гельсінських Угод та «Меморандум № 1».

Судовий процес почався в Дружківці 23 червня 1977 р. В останньому слові О. Тихий сказав: « Я вважаю себе сином радянської нації, сином всього людства. Завжди в своїх діях я користувався своїми переконаннями жодного закону я не порушив. Я і зараз не змінив свого внутрішнього переконання...» 1 липня Олексу Тихого було засуджено на 10 років позбавлення волі в виправно-трудовій колонії особливого режиму з засланням на 5 років. Покарання відбував в Пермському таборі ВВС 389/36

У жовтні 1978р. О. Тихий розпочав нову голодовку, за що був поміщений у камеру-одиначку. Не зважаючи на слабе здоров'я лікар відмовився надати допомогу,

Весною 1979р. - знову протест-голодовка проти брутального поводження з політв'язнями, жахливих умов їх існування, порушення невід'ємних прав людини. 18 квітня 1979р. на сімнадцятій добі чергової голодовки Олекси Тихого у нього розпочалась виразкова кровотеча. У лікарню його привезли аж через 18 годин, Хірург Скрипник перед операцією запропонував Тихому письмово зректися колишньої діяльності, на що Тихий звинуватив його в шантажі. «Жити будеш не довго і в муках» , - пообіцяв лікар. Ці подробиці розповів пізніше дружині Олекси Левко Лук'яненко, який відбував ув'язнення у тому ж таборі.

10 травня 1979р. Олексі Івановичу було зроблено ще одну операцію, оскільки розпочався перитоніт.

27 лютого - 1 березня 1980р. усіх в'язнів суворого режиму, в тому числі Тихого, етапували на Урал. У тому ж році у США вийшла книга Тихого «Роздуми». Це були роздуми про радянську дійсність, про права людини, про долю українського народу і про його майбутнє, про радянських «політичних в'язнів» та ін. .

У січні 1983р. у відповідь на роздуми Тихого в журналі «Донбас» з'являється стаття радянського журналіста В.Зуєва «Гримасы лицемерия», у якій він цинічно писав: «Логічний розвиток антинародної закваски привів Тихого на задвірки Західної Європи».

А в цей час «на задвірках Західної Європи», в далекій Мордовії, повільно помирав політв'язень Тихий - від виразки шлунку, атеросклерозу, анемії, гепатиту й інших тяжких хвороб.

Можна без перебільшення стверджувати, що ми маємо нашу Україну завдяки високому сподвижництву Олексі Тихого і таких борців, як він. Тож знати про них і шанувати їх - наш святий обов'язок.

Довгі роки перебування в ув'язненні, голодівки-протести виснажили здоров'я Олексі Тихого. 5 травня 1984 року він помер після чергової операції в концтаборі міста Пермі.

Про останні дні його стражденного життя Василь Овсієнко, побратим Тихого по концтаборам, згадував: «Смертельні метастази вже наскрізь пронизували зболіле Олексине тіло, але з лиця не сходила доброзичлива посмішка, якою він осявав співрозмовника. Знеможений, він лягав на долівку, охоплював руками коліна і так затято, без стогону, терпів люті болі та лайку наглядачів, які вимагали працювати, «не порушуючи режим».

Україна не забула свого сина. 19 листопада 1989 року Олексі Тихого разом з Василем Стусом та Юрієм Литвином було перепоховано на Байковому кладовищі в Києві.

Залишене ним критичне слово не втрачає свого значення й досі: пекучі проблеми національного відродження залишаються злободенними і на початку XXI століття.

Життєве кредо Олекси Тихого

Ще в молодості він склав для себе оце життєве кредо:

«Для чого я живу?

1. Щоб жило людство, мій народ, мій рід.
2. Щоби не зробити нікому ніякого зла, не проявити ні до кого ніякої байдужості й несправедливості в його долі, тяжкому становищі, горі.
3. Я – свідомо частка Всесвіту, людства, свого народу, оточення за місце проживання й роботи, у колі своїх друзів і недругів. Я за все відповідальний.
4. Я маю людську гідність, національну гордість. Нікому не дозволю топтати ні перше, ні друге.
5. Зневажаю смерть, голод, бідність, страждання і саму зневагу.
6. Прагну, щоб моє «я» було гідне наймення «людина». У всьому, завжди незалежно від обставин чиню згідно зі своїм сумлінням.
7. Щоб поважати й цінувати працю, переконання й культуру кожної людини, на якому б рівні в порівнянні з моїми, загальноприйнятими і найвищими досягненнями людства вони не перебували.
8. Щоб до останнього подиху вчитися і, по можливості, без насильства й примусу навчати всіх, хто бажає в мене вчитися.
9. Щоби зневажати сильних, багатих, авторитетних, якщо вони своєю силою, багатством й авторитет використовують для кпин, знущань, чванства перед іншими людьми або хоч би однією людиною.
10. Байдужим до тих, хто живе тваринним життям. По можливості намагаюся допомогти кожному такому усвідомити себе людиною.
11. Щоб вивчати, підтримувати, розвивати мову, культуру, традиції свого народу.
12. Щоби позбутися і сприяти іншим позбутися всього низького, підлого, чужого духові людства».

2. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДАХ ОЛЕКСИ ТИХОГО

Дослідникам його педагогічної спадщини доводиться «визбирувати» педагогічні ідеї, переконання О. Тихого з окремих статей, листів, спогадів. Розрізнені матеріали, однак, дозволяють говорити про струнку педагогічну систему поглядів цього українського вчителя, де чітко простежується реалізація основних принципів навчання і виховання. На думку Ф. Д. Пустової, «як педагог наш земляк сформував свої погляди на величезному опрацьованому в Москві матеріалі: історія світової філософії, історія світової педагогічної думки, спадщина видатних українських письменників і вчених-філологів».

Необхідність звернення до народної мудрості, надбань, народних традицій та звичаїв для виховання молоді сьогодні артикулюється в таких нормативних документах, як Закон України «Про освіту», Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року тощо. Про реалізацію принципу культуровідповідності в процесі виховання говорили й відомі педагоги та філософи, як А. Дістервег, Я.-А. Коменський, Й. Песталотці, Г. Сковорода, К. Ушинський та ін.

Саме зазначений принцип виховання був провідним у педагогічних поглядах О. Тихого як учителя. Навчання в школі, на думку педагога, обов'язково треба поєднувати з вихованням, акцентуючи на патріотизмі, формуванні національної самосвідомості, прищепленні моральних принципів, виплечаних українським народом.

Посилаючись на видатних педагогів К. Ушинського, Я.-А. Коменського, О. Тихий підкреслював важливість навчання дітей в початковій школі рідною мовою. Особливе місце у творчому доробку О. Тихого посідають статті, присвячені проблемі відродження української мови та культури на Донеччині, спрямовані проти політики русифікації в Україні. Як зазначає Т. Малярчук, значними агентами русифікації в Донецькому регіоні він уважав заклади освіти: від дитсадків до вищих навчальних закладів.

У своїй роботі «Думки про виховання» педагог пише: «У наш час багато людей не надають ніякого значення при вихованні дітей ні національним традиціям, ні рідній природі, ні навіть самій мові. Принагідно хочеться процитувати чудові слова невідомого мені автора, які цитує автор брошури «Познание прекрасного» Могилевська: «Человек с первых днём своей жизни должен чувствовать и аромат родной земли, и аромат родной речи»...

Коли ж починати вивчення рідної мови? Невже з другого класу школи, як то часто робиться в Донеччині, бо дитячі садки та ясла російськомовні. Кіно, радіо та телебачення майже на 100 відсотків працюють російською мовою. На вулиці, в магазинах, у міському транспорті і т. д. мова донбаська (тобто лексика російська, вимова українська, слова напівросійські, напівукраїнські, тобто йорш або суржик)». Він пропонує вивчати інші мови, зокрема, й російську, тільки з п'ятого класу, коли дитина добре опанувала рідну мову, засвоїла її багатство й красу. Це суголосне з думками Д. Ушинського про те, що іноземну мову слід вивчати, коли рідна глибоко пустила корені в духовну природу дитини: «Мова – найважливіший, найбагатший і найміцніший зв'язок, що поєднує віджилі, живущі і майбутні покоління народу в одне велике, історичне ціле. Вона не тільки виявляє собою життєвість народу, а є якраз саме цим життям. Коли зникає народна мова, – народу нема більше!».

Як зауважував М. Руденко, «мова народу нашого, не знає завзятішого оборонця, ніж Олекса Тихий».

Молодий педагог відразу привернув до себе увагу своїм неприйняттям формального підходу до викладання. Мав постійні конфлікти з дирекцією через відсоток успішності, воював з приписками. Про О. Тихого-педагога говорили як про дивака, що застосовує нетрадиційні методи та форми навчання. Педагог поділяв думку В. Сухомлинського, щодо важливості і необхідності роботи з учнями не лише в класі, але і поза його межами.

Спогади Р. Мороз яскраво характеризують індивідуальний підхід до дитини в діяльності О. Тихого: «Олексій розвивав передо мною свою педагогічну теорію: треба дозволяти дитині пропускати часом школу, натомість вимагаючи максимально використовувати цей час удома. Два чи й три дні на тиждень до школи не ходити, але виконувати за рахунок цього якусь індивідуальну програму. Переконавав, що саме так він виховував свого молодшого сина і в результаті – його неабиякі успіхи в математиці і кібернетиці. ...Тепер, оглядаючися назад, я думаю, що в педагогічних міркуваннях Олексія Івановича було немало сенсу, передовсім той сенс, що дитині пішло б лише на користь одірвати її хоча б на якийсь час від «отарного» чи то пак колективного виховання, а надто ж виховання радянської школи. Колектив нівелює здібності, а радянський колектив і поготів.

З приводу доступності навчання, хай трохи у вузькому сенсі, О. Тихий зауважував перевантаженість шкільної програми, її розпорошеність і пропонував скоротити програмний матеріал, збільшити тривалість уроків на 10-15 хвилин, зменшити їх кількість протягом дня, факультативно вивчати окремі предмети, упровадити спарені уроки, скасувати домашні завдання, оскільки перевантаженість науковими знаннями, на думку педагога, призводить до формування духовно обмеженої, нетворчої особистості без моральних цінностей, навичок співжиття тощо.

У підсумку зауважимо, що О. І. Тихий як педагог у своїх поглядах послідовно дотримувався основних принципів навчання і виховання, багато в чому «переріс» радянську систему освіти, запропонувавши деякі методи, елементи навчання й виховання, які є надзвичайно актуальними й у сьогоденній педагогічній науці.

3.ПРАВОЗАХИСНА ДІЯЛЬНІСТЬ О. ТИХОГО

Буремні події останніх років на сході України (відлік яких можна починати від літа 2014 р.) викликали нову хвилю інтересу до історії Донбасу з метою розуміння передумов і встановлення історичної обумовленості ситуації, що склалась. У зв'язку з цим у новому світлі широкому загалу відкриваються імена дисидентів – вихідців із Донбасу, серед яких особливої уваги заслуговує Олексій Іванович Тихий .

Активна діяльність О. Тихого припала на 60– 70 роки минулого століття. Загалом в історії держави і права України важливе місце займають 60-ті – перша половина 80 років ХХ сторіччя. В окреслений період суспільно-політичне життя України розвивалося надзвичайно суперечливо. З одного боку, наступ неототалітарного режиму, його ідеології, посилення ідеологічного тиску на весь народ, активне проведення русифікації. У національних відносинах пропагувалося злиття націй . З іншого, потрібно констатувати зростання національної самосвідомості, новий виток національно-визвольного руху, активну діяльність різноманітних організацій, груп, спілок, партій, спрямовану на опір і боротьбу з проявами неототалітарного режиму. Яскравим прикладом таких організацій можна назвати правозахисну організацію Української громадської групи сприяння виконанню Гельсінських угод (Українську гельсінську групу, а скорочено УГГ).

Зовнішньою передумовою створення УГГ виступив Гельсінкський процес, покликаний вирішити кризу політичного протистояння між СРСР та країнами Заходу у середині 1970-х років. Результатом зазначеного процесу стало підписання СРСР, США, Канадою та 32 країнами Європи (окрім Албанії) 1 серпня 1975 року в місті Гельсінкі Прикінцевого акту Наради з безпеки та співробітництва у Європі. Найбільш важливим здобутком цього Акту у правовому сенсі потрібно розглядати зобов'язання СРСР дотримуватися гуманітарної частини Прикінцевого акту, зокрема, прав людини в межах Загальної декларації прав людини ООН від 10 грудня 1948

року, її статті 19, згідно із якою кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення. Це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів. Водночас передбачалося, що виявлення фактів переслідування людей за переконання викликатиме юридично обґрунтовані претензії інших сторін і більше не буде трактуватися як втручання у внутрішні справи країни.

Внутрішніми передумовами створення УГГ потрібно назвати соціально-економічну, політичну й, особливо, культурну ситуацію в Україні, фактичну заборону розвитку української мови і культури, відповідно, відсутність умов для розвитку українців як нації. Історія свідчить, що на тлі такої ситуації в Україні в кінці 50 років виникає опозиційний рух. Боротьбу за дотримання прав і свобод людини, національні права українські дисиденти намагались вести в межах законодавства. У літературі зроблено висновок, що більшість дисидентів мислила себе, принаймні спочатку, цілковито радянськими людьми, які намагались тільки вказати на невідповідність між ідеологічними настановами та реальним життям, так би мовити, «демократизувати систему». Оскільки діяльність представників українського дисидентського руху не приносила інших результатів, крім «зацікавленості» відповідних органів, то підписання Прикінцевого акту Наради з безпеки та співробітництва у Європі відкрило юридичні підстави цілком законної боротьби з порушенням прав людини в умовах тоталітарного режиму і дало шанс вивести цю боротьбу на якісно новий рівень.

Відомим є факт, що як тільки М. Руденко на прес-конференції в Москві оголосив про створення в Україні цієї правозахисної організації, через дві години у вікна його житла під Києвом, де у той час перебували Р. Руденко й О. Мешко, полетіли шматки цегли і каміння. Так КГБ відсалютував на честь створення УГГ, жартував М. Руденко. Щоб забезпечити виконання Гельсінських угод в Україні, УГГ поставила за мету ознайомлювати

громадськість із Загальною декларацією прав людини ООН, сприяти розширенню контактів між народами і вільному обмінові інформацією. Самі ж члени вбачали місію Групи у сприянні пробудженню байдужих до активного громадського й національного життя людей, що водночас сприятиме прогресивному розвитку українського суспільства, і через розширення міжнародних контактів – зміцненню миру в усьому світі.

З погляду сьогодення участь О. Тихого в якості співзасновника УГГ видається цілком передбачуваною та логічною. Аналізуючи його публіцистичні твори, дослідники доходять до думки, що О. Тихого найбільше бентежило питання національного розвитку народу, вражали і пригнічували процеси асиміляції Донецького краю російською культурою і мовою. Безпосередньо для О. Тихого болючим виступало мовне питання. Поборник української мови не міг спокійно дивитись, що один із найголовніших компонентів національної свідомості – мова поступово усувається зі сфери соціально-культурних відносин. На ці негативні та руйнівні для української нації факти він неодноразово звертав увагу в листах і зверненнях. Отже, в рамках УГГ О. Тихий міг би розгорнути діяльність із забезпечення права українців на розвиток національної культури, з відродження української мови, її захисту від зникнення.

За ширшого розгляду – правозахисна діяльність О. Тихого полягала у глибокому й системному аналізі чинного на той час законодавства, виявленні суперечностей між приписами нормативно-правових актів та фактичним станом, а потім – послідовному й логічному викладенні у зверненнях до органів влади. Так, за спогадами Л. Лук'яненка, на питання про зміст заяви до Голови Президії Верховної Ради відповідь була така: «Написав те, що вони, комуністи, самі на кожному кроці пишуть і проголошують: про право націй на самовизначення і, отже, право мадяр самим розв'язувати свої внутрішні справи; про право людини на свободу слова і, отже, незаконність існування ст. 62 у Кодексі та незаконність запроторювання за ґрати за критику комуністичної влади».

Варто зазначити, що публіцистика О. Тихого мала мирний характер, не містила ворожих, загрозливих або ганебних закликів проти наявної влади. У способах «боротьби» О. Тихий був послідовним і намагався вести чесну боротьбу у межах чинного законодавства УРСР та СРСР, він наголошував на тому, що не треба порушувати законів, користуватися законами, які проголосила Конституція СРСР, і цим робити корисну для українського народу справу – відродження, розквіту й волі України. Готовність дотримуватись приписів чинного законодавства, бажання УГГ легально здійснювати діяльність підтверджувало тим, що усі засновники Групи поставили підписи і вказали адреси свого проживання, повідомили уряд УРСР про створення Групи, надіславши йому Декларацію Групи з викладом цілей Групи і методів роботи.

Надалі, улітку 1978 року Група оприлюднила програмовий документ «Наші завдання», з якого можна зробити висновок, що захист національних прав українців та громадян інших національностей, а також релігійних прав, поставлений на перше місце в її діяльності. Група збирала докази про порушення прав людини в Україні та поширювала цю інформацію за кордоном. Також Група приймала письмові скарги про порушення прав людини в Україні і щодо українців за її межами, передавала цю інформацію в засоби масової інформації та урядам держав – учасниць Гельсінського процесу. Група захищала права євреїв на еміграцію, права кримських татар, права вірян тощо. За три перші роки, працюючи в умовах постійного ризику, члени УГГ створили сотні висококваліфікованих, скрупульозно вивірених і добре зредагованих правозахисних документів. Загалом протягом 1976–1980 років УГГ видала 30 заяв і звернень, 18 меморандумів, 10 бюлетенів про порушення прав конкретних людей.

Протягом 1977–1979 років засновники УГГ та безпосередньо О. Тихий не припиняли спроб отримати від влади офіційного статусу для Групи і реєстрації її як громадської організації. Останнє клопотання було підготовано О. Тихим та Л. Лук'яненком у 1979 році під час відбування покарання в

особливо суворому концтаборі, що в селищі Сосновці Zubovo-Полянського району Мордовської АРСР. Ознайомлення зі змістом цього клопотання дозволяє зробити висновок, що воно складено юридично грамотно, містить влучні покликання на Конституцію СРСР та доводить законність викладених у ньому вимог.

Отже, правозахисна діяльність О. Тихого полягала у виявленні та висвітленні невідповідності фактичного стану суспільних відносин положенням Конституції СРСР та іншим законодавчим актам, у першу чергу мала на меті відродження української мови та національної культури, захист прав та свобод громадян. Вона була взірцем критичного мислення, логіки, виваженості й гідності людини, яка змогла її побудувати і проводити у межах чинного на той час законодавства, чим залишила беззаперечний доказ своєї невинуватості у злочинах, за які засуджена радянською владою.

4. СПОГАДИ ТА РОЗДУМИ ПРО О.ТИХОГО.

Із спогадів Левка Лук'яненка

Я склав заяву, де протестував проти примусового зрізування вусів. Проте, визнаючи фізичну перевагу влади, вважав за недоцільне кожної неділі в лазні мати справу з наглядачами. Тихий же послідовно і педантично боровся проти принижень і знущань. Підтримував усі акції протесту і вельми часто голодував на» знак протесту. Усе своє життя він дотримувався кришталєво-чистої моральної позиції. І це прискорило його трагічний кінець. Його позиція часом зривала якусь конкретну справу, але допомагала залишитися людьми. Політик посміється з такої моральної безкомпромісності і чистоти, а ми скажемо: «Святий»

У грудні 1979 року на 17-й день голодовки у Тихого прорвався шлунок. Перед операцією йому запропонували написати заяву про відмов від подальшої боротьби. І натякнувши, Що від цього залежатимуть результати операції. Тихий рішуче відкинув юрги зі своєю совістю навіть перед реальною загрозою смерті. І тоді концтабірний хірург зробив йому операцію... Тиждень Олекса не міг очуняти від наркозу. Невдовзі його

повернули до камери, згодом повезли до «лікарні» у Свердловський концтабір. Там ще помордували і за кілька місяців привезли до Мордовії.

У Мордовії політв'язням удавалося передавати інформацію на волю про жахливі умови, в'язнів особливого концтабору І березня 1980 року перевезли на Урал, у село Кучино, до спеціально збудованої тюрми та добірних наглядачів-катів. Кадебюти організували витончену систему руйнування психіки та здоров'я в'язнів, маючи за мету загнати найпринциповіших до могили.

5 травня безперервна низка тортур припинила у так званій лікарні Пермської в'язниці» страждання за волю У країни незламного сина її Олексі Тихого.

Як любив він Україну і як мріяв упокоїтися під її блакитним небом...

... одне глибоко-глибоко заповітне бажання

Я згинув тут в чужій землі Без слова втіхи і подяки

Але, о Боже, дай мені Лягти посмертно в тій Землі,

Яку любив понад усе —

Над маму ту, що вічно жде,

Над квітку красно-золоту Дівчини любої в вінку.

Пошли мені спочить в землі.

Яку в думках я обіймав Так щиро, палко і завзято.

Що мусить той святий запал Покликать духа Батьківщини Забрати сина з чужини Під ясні зорі України

Пошли мені лежать в труні Під синім небом України,

Де червоніє кущ калини,

Де плещуться Деснянські хвилі,

Де я на Божий світ прийшов,

Побачив соняшник в саду І пісню заспівав сумну

Василь Стус

Повстав і поліг Олекса Тихий Ще кілька літ - і увірветься в'язь. Колючий дріт увійде в сні диточі. І всі назнаменовання пророчі. Захочуть окошитися на нас.

Василь Стус.

Здається в'язь колючого дроту, яка туго єднала цілі покоління українців, урвалася. Дай, Боже, назавше. Але не всі знають - а хто й не хоче знати - чиїми і якими надзусиллями розривався той колючий дріт. І що не були ті люди «залізні із пластику, скла і бетону», як писав Василь Стус, а зліплені вони були з такого самого тіста, що й кожен з нас. Що їм так само боліло і мерзло тіло, як боляче і мерзне кожному, їм так само хотілося поживи, тепла і ласки, як кожному з нас. І негартував Господь тих людей в огненній печі - вийшли вони з тієї ж життєвої дійсності, що і усі ми. Що не вродилися вони героями, як тепер їх намагаються зобразити і тим ніби пояснити власну неучасть у не таких давніх подіях. Одним вони вирізнялися з-поміж «простих советских людей»: поводитися нормально, згідно з приписами християнського морального вчення і згідно з національними традиціями. Та коли величезна більшість українців похилилася і призвичаїлася доненормальної поведінки, то життя нормальних людей на такому тлі справді здається подвигом

В. Овсієнко

Володимир Тихий

Слово про батька

Словника мовних покручів української мови (*над яким працював Олекса Тихий*) я, на жаль не маю. Усі матеріали по арешті батька були забрані в КДБ. У мене вбереглися лише ті копії, які я одержав раніше й переховав після того, як батька забрали. Мешкав я на той час у гуртожитку. Це були копії його робіт «Думки про рідний Донецький край», «Роздуми про долю і культуру української мови на Донеччині». «Сільські проблеми» тощо. Остання була визнана «ангирадянською пропагандою й інкримінована йому як злочин. Вона увійшла у вирок разом із «Думками». Праця ж «Роздуми...»

йому не інкримінувалася, тобто не була визнана «злочинним матеріалом». Не інкримінувалася й основна робота батька, якою він займався протягом останніх років - це збірник висловлювань видатних людей про мову. Це досить об'ємна книжка: десь 400-500 сторінок, якщо брати звичайний формат книги. Мені відомо, що батько передрукував її приблизно в 10-12-х відбитках. Перші 6 - на нормальному папері, решта - на цигарковому (щоб було більше копій).

Він передбачав, що це може закінчитися арештом і конфіскацією.

Так і сталося. Саме передчуваючи це, він попередньо роздав різним людям машинописні примірники своєї книжки, щоб вона збереглась. На жаль, у мене вона якраз на цигарковому папері і через це дуже важко читається. Кілька років тому її бралися друкувати, алеї не змогли через утруднене прочитання. Нещодавно мені таки пощастило знайти жінку, яка погодилась набрати цю книжку. Після набору я збираюся звернутись до якогось видавництва з пропозицією видрукувати її.

Десь ще років за три Іван Драч пропонував мені заздалегідь написати замовлення на публікацію, але я, на жаль, цього не зробив, бо не мав тоді матеріалу. Була, відверто кажучи, ще одна причина, з якої вийшла затримка. Декілька років тому мені здавалось, що такий матеріал уже втратив свою актуальність, що проблема української мови и культури вже вирішується законодавчо на державному рівні...

Але останнім часом стало очевидним, що ці проблеми ще дуже далекі до остаточного вирішення и актуальності своєї не втратили. До того ж, ця книга відбиває дуже широким спектр думок людей різних поколінь з питань, які будуть надзвичайно для всіх, а насамперед для вчителів. Вона, ця книжка, й була задумана як, посібник для вчителів. Щоб вони, користуючись нею, могли нести ці думки широкому учнівському загалу. Звичайно, ніякого ворожого системі змісту - ця праця не містила. Єдиний, хто знайшов у ній «глибоко захований націоналістичний зміст», «вороже нутро» і таке інше, це професор Стебун, який виступив на суді як експерт. Перед тим він двічі

давав у КДБ «експертні заключення» на цю працю. Якраз він і написав, що ця книжка (попри ту суттєву «ваду») зовні цілком гарно укладена і має відповідне значення, і навіть могла б бути рекомендованою до друку. І до речі те що зробили його колеги з Донецького держуніверситету. Кафедра української мови ДонДУ та відділ національних відносин інституту філософії АН України рекомендували цю книгу до друку. Буквально за місяць до арешту її машинопис з указаними рекомендаціями був поданий до видавництва «Радянська освіта». І як пізніше стало відомо, прямо з видавництва все це пішло в архів КДБ. Там він і донині. Зараз я все ж сподіваюсь остаточно вирішити проблему з друком, і ця дорога мені праця батька побачить нарешті світ.

Мені хотілось би дещо додати про перше ув'язнення батька. Це було 1957 року. Суд був закритий, нікого туди не пустили. Йому інкримінували листи до Президії Верховної Ради СРСР, де він піддав критиці радянську демократію й висловлював сумнів у тому, що в Радянському Союзі будується комунізм. Трудящі не живуть, а животіють, а українська мова на Донеччині не розвивається, а душиться. Одночасно там був протест проти введення радянських військ в Угорщину 1956 року. Це все було визнано «антирадянською агітацією і пропагандою». Було підкреслено, що ці матеріали розповсюджувалися й поширювалися. Батько, дійсно, ніби робив фотокопії своїх листів. Напевне я цього не знаю, бо був тоді ще малий (коли батька» забирали, мені було 4 роки). Я пам'ятаю цей обшук. Все, як було, пам'ятаю. Залишилися в пам'яті і табори в Мордовії. Нещодавно я був у Сосновці й пізнав ті табори, де я був шестирічною дитиною. Там усе лишилося як і було тоді, хоча зараз ніби, цю зону ліквідували.

У додаток до сказаного про батька п. Василем Овсієнком хотілось би зауважити, що батько дійсно був людиною, яка повністю зробила себе. Він сам себе виховав морально, загартував волю, яку не вдалося зломити табірним катом. Вій не поступався ні в чому, не йшов на компроміси з режимом, хоча розумів, що міг би в чомусь непринциповому і поступитись.

Але він не міг дозволити собі цього. В Гельсінську Спілку він вступив через те, що бачив саме там своє місце. Щодо молодшого покоління, то основним завданням, на його думку, повинна бути освіта та виховання. Тобто тільки за допомогою освічених і свідомих громадян можна підняти культурний рівень, досягти значних перетворень у суспільстві.

Я його бачив десь днів за десять до смерті. Нам дали побачення напередодні операції через те, що не було ніякої впевненості у її успіху. Важив він біля 40 кг не міг нічого їсти. Поховали ми його поряд із начальником відділу режиму цієї тюрми (така іронія долі). У похованні брали участь четверо: заступник начальника тюрмної лікарні, водій вантажівки, якийсь капітан і я. Ховали на звичайному цвинтарі в тюрмі, там де пізніше був похований В. Стус поряд із заступником начальника цього табору. Фактично, всі вони були зеками режиму - одні сиділи, другі їх стерегли, перші були катованими, другі - катами. То щось страшне, це Кучино! Я двічі там був але жодного разу не дали побачення з батьком. Спочатку обіцяли, а потім знаходили якусь зачіпку, якусь «провину», і товариш Фьодоров пояснював, що «мы не можем дать свидание» або «мы не можем взять передачу» з той чи іншої причини.

Там, у Кучино, була досить цікава історія з тією операцією. Якраз тоді вивезли Плюща і обміняли на «радянських шпівнів» Щаранською, Орлова та ін. Про це може докладніше сказати п. Василь Овсієнко. Справа у тім, що КДБ боявся, що батько помре під час операції і ця подія набуде розголосу. Тож й після операції його почали сумлінно лікувати і витягли, фактично, з коматозного стану, навіть обіцяли, що після його актують, тобто звільнять, як безнадійно хворого. Але поступово на політичній арені пристрасті вгамувалися, й та обіцянка була «забута».

З виступу на науковій конференції, присвяченій пам'яті О.Тихого.
23 січня 1994р., Дружківка «Окно», №5(221) от 29.01.1999.

Заклучення

Діяльність О.Тихого заслуговує на велику повагу українського народу. Нещодавно йому встановили пам'ятник у школі, де він навчався та викладав історію (НВК № 14) . Відвідавши ці місця ми вшанували пам'ять великого патріота, нашого земляка, борця за українську мову, незалежність та справедливість.

Наша творча група вважає, що його боротьба проти Радянського уряду була дуже доречною, бо на Донеччині у більшості шкіл викладали російською мовою. За свою діяльність він неодноразово відбував покарання у концтаборах, де також вів активну боротьбу з нелюдськими умовами існування зі своїми побратимами такими ж як і він політичними в'язнями виборював постійну боротьбу за права людини.

Своїми діями він спонукав народ до рішучих дій, не піддавшись Радянському режиму. О.Тихий боровся за незалежність, він прагнув свободи українського народу, він хотів, щоб Україна була з однією мовою, своєю справжньою, українською...

Указом Президента України № 937/2006 від 8.11.2006 р. за громадянську мужність, самовідданість у боротьбі за утвердження ідеалів свободи і демократії та з нагоди 30-ї річниці створення Української Громадської Групи сприяння виконанню Гельсінкських угод Олекса Тихий нагороджений Орденом «За мужність» І ступеня (помертно).

Список використаної літератури

1. Дистервег Ф. А. В. О природосообразности и культуросообразности в обучении / Ф. А. В. Дистервег // Избранные педагогические сочинения. – М., 1956. – С. 229.
2. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: [навчальний посібник] / А. І. Кузьмінський. – К.: Знання, 2005. – 486 с.
3. Малярчук Н. Г. Олекса Тихий – педагог та мовознавець / Н. Г. Малярчук // Актуальні питання сучасної педагогіки: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (11-12 грудня 2015 р.). – Ужгород, 2015. – С. 26–28.
4. Малярчук Н. Проблема русифікації освіти на Донеччині в публіцистичній спадщині Олекси Тихого / Н. Малярчук // Історичні і політологічні дослідження. – 2014. – № 1–2. – С. 52–58.
5. Мороз Р. Світлій пам'яті Олексія Тихого / Р. Мороз // Учитель Олекса Тихий / [укл. Огнєва Людмила]. – Донецьк, 2009. – С. 32-37.
6. Пустова Ф. Д. Педагогічна система Олекси Тихого (штрихи до історичного портрету) / Ф. Д. Пустова // Наша Дружковка. – 2016. – 7 ноября.
- 7. Руденко М. З приводу перепоховання О. Тихого / М. Руденко // Учитель Олекса Тихий / [укл. Огнєва Людмила]. – Донецьк, 2009. – С. 27-28.
8. Тихий О. Редакції газети «Радянська освіта» / О. Тихий // Мова – народ. – К.: Смолоскип, 2007. – 416 с.
9. Тихий Олекса. Думки про виховання / О. Тихий; Товариство ім. Олекси Тихого. – Донецьк: Норд-Комп'ютер, 2010. – 36 с.
10. Тихий О. Домашні завдання / О. Тихий // Тихий Олекса. На перехресті думок / [упоряд. Л. Огнєва]. – Донецьк: «Смолоскип», 2013. – 444
11. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори / К. Д. Ушинський. – К.: Радянська школа, 1983. – Т. 2. – 350 с.
12. Ягупов В. В. Педагогіка: [навч. посібник] / В. В. Ягупов. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

Родина Тихих перед війною: сестра Зіна, батько Іван Петрович, мати Марія Кіндратівна, Олекса з баяном, брат Микола

Хата Тихих на хуторі Їжівка

СССР
МИНИСТЕРСТВО ПУТЕЙ СООБЩЕНИЯ
ОТДЕЛ ШКОЛ

АТТЕСТАТ ЗРЕЛОСТИ

Настоящий аттестат выдан Михаилу Алексею Ивановичу
родившемуся в г. Днепродзержинск Донецкой области Сталин. обл. 1927 году,
в том, что он послушив в 1945 году в экстерном в средней школе № 3
Ст. Днепродзержинска Сталинской об. д. , окончила 1946
полный курс этой школы и обнаружил при окончательном обследовании следующие
знания по предметам:

Русский язык	<u>4 (хорошо)</u>	Всеобщая история	<u>5 (отлично)</u>
Литература	<u>4 (хорошо)</u>	Конституция СССР	<u>3 (удовлетворительно)</u>
Алгебра	<u>5 (отлично)</u>	География	<u>5 (отлично)</u>
Геометрия	<u>4 (хорошо)</u>	Физика	<u>5 (отлично)</u>
Тригонометрия	<u>4 (хорошо)</u>	Астрономия	<u>4 (хорошо)</u>
Естествознание	<u>5 (отлично)</u>	Химия	<u>5 (отлично)</u>
История СССР	<u>5 (отлично)</u>	Иностранный язык	<u>5 (отлично)</u>
<u>Украинск. яз. 3 (удовлетворительно)</u>		<u>Украинск. язык. 3 (удовлетворительно)</u>	

Настоящий аттестат дает его владельцу право поступления в высшие
учебные заведения Союза ССР.

Выдан 3 июля 1946 г.
г. Днепродзержинск

Директор школы Мехлиан
Заместитель директора по учебной части Шейман
Учитель: Михайлов

№ 009186

Public domain

ДЕКЛАРАЦІЯ Української Громадської Групи Сприяння Виконанню Гельсінських Угод

Кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх вираження; це право включає свободу безборонно дотримуватись своїх переконань, а також свободу шукати, отримувати й поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів.

Загальна Декларація Прав Людини, ст. 19

Українська Гельсінська Група

Іван
Кандиба

Микола
Руденко

Левко
Лук'яненко

Оксана
Мешко

Олекса
Тихий

Петро
Григоренко

Олесь
Бердник

Микола
Магусевич

Українська громадська група сприяння виконанню Гельсінських угод, відома також як Українська Гельсінська група (УГГ), об'єднання діячів українського правозахисного руху, утворене в Україні 9 листопада 1976.

ОЛЕКСА ТИХИЙ

С Л О В Н И К

НЕВІДПОВІДНИХ НОРМАМ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ СЛІВ

/чужі слова, спотворені слова, кальки і т.п./

Укладачі* прагнуть дати кожному, хто хоче говорити правильно й красиво, найбільш поширені нелітературні слова з подачею правильних відповідників. Матеріалом для словника є, в основному, живе мовлення, а також періодична преса, радіо, телебачення.

Існують певні критерії культури нації, культури мови та загальної культури людини. І визначаються вони найбільшою мірою рівнем розвитку та широтою вживання літературної мови народу.

Вживання того чи іншого слова, користування літературною мовою, діалектом чи суржиком, вибирання мови /якщо мовець знає їх кілька/ для спілкування з певними групами людей є особистою справою кожного мовця. Але народові зовсім не байдуже, як його діти говорять і говоритимуть.

Нікому не спаде на думку обурюватись бідністю або засміченістю мови селянина чи робітника похилого віку, який не здобув навіть початкової освіти. Але якщо нівечить чи зневажає рідну мову учитель, агроном, лікар чи інженер, у кожного виникає цілком законне почуття обурення і зневаги до такого фахівця, про яких цілком слушно сказано: **д и к у н, а м о р а л ь н а л ю д и н а.**

З певних причин багато людей занедбали рідну українську мову або втратили контакт з нею /в Донецькій області останніх 750 тисяч/. Найбільш сприяло цьому процесові міщанське ставлення до мови, відсутність дошкільних закладів, шкіл та вузів, де б навчання та виховання проводилось українською мовою, нерозуміння значення та ролі мови в житті народу та людини.

Навчити правильній літературній мові, дати школярам та всім, хто може і хоче володіти словесною розкішшю рідної мови, покликані в першу чергу школа та наші письменники. В умовах двомовності /а точніше, тримовності, бо багато дуже людей говорять суржиком, сумішшю української та російської мов/ з явною домінантою на російській/телебачення, радіо, преса, школи з російською мовою викладання/ нелегко навіть освіченій людині уникнути чужих слів, покручів, кальок. А тим більше важко це для дітей з їх психологічними особливостями та бідністю лексики.

* О.Тихий [словник] писав як колективну працю, вона обривається на середині ~~речення~~, як і життя автора.

Табір особливого режиму ВС - 389/36 с Ккучмно Пермська область де відбував ув'язнення О.Тихий.

Графічна реконструкція табору особливого режиму ВС - 389/36 с Ккучмно
Пермська області де відбував ув'язнення О.Тихий.

Козацькі хрести на могилах Олекси Тихого, Василя Стуса та Юрія Литвина на Байковому кладовищі в Києві.

Орден «За мужність» I ступеня (помертно).

Наша творча група відвідала школу де навчався и працював О.Тихий (НВК №14 п. Олексієво – Дружківка)

Наша творча група також відвідала алею імені Олекси тихого, та вшанувала його пам'ять біля меморіалу (подвір'я НВК №14 п. Олексієво – Дружківка)

Наша творча група в пошуках цікавих матеріалів для дослідницької роботи відвідала Дружківський історико - художній музей.